

ГЕНЕРАЛ — ЧЕТАР

“Солдат з холодним розумом і гарячою кров’ю” так писали сучасники про одного з видатних діячів українських визвольних змагань - генерала Мирона Тарнавського. Обравши фах військовика, М.Тарнавський пройшов важкий шлях від підстаршини австрійської армії до генерала-четаря¹ Української Галицької Армії. (УГА)²

М.Тарнавський народився в Бариліві Бродівського повіту (сьогодні - Рахівський район Львівської області) 29 серпня 1869 р. в сім’ї священника. Після закінчення сільської народної школи він вступає в німецьку гімназію в Бродях, переводиться у Львів, але повертається, і, після успішного закінчення навчання, йде на річну військову службу.

По закінченню старшинської школи у Львові М.Тарнавський був закріплений до 30-го куреня польових стрільців в Бродях. В 1892 р. він отримує ступінь лейтенанта австрійської армії і вирішує продовжувати військову кар’єру. В 1898 р. стає поручником³, в 1908 - сотником⁴. В 1914 р. він отримує перші бойові австрійські та німецькі нагороди.

Після поранення Тарнавський повертається на фронт весною 1915 р. і на посаді командира куреня 35-го піхотного полку в районі р.Золота Липа вперше зустрівся з Легіоном Українських Стрільців (УСС)⁵, який знаходився в складі австрійської армії. В кінці січня 1916 р. М.Тарнавського призначають командиром Вишколу (учбовий підрозділ) УСС, а весною 1917 - повертають на попередню посаду. За битви в червні 1917 р. він отримує Хрест Залізної корони і Залізний Хрест.

29 червня значна частина старшин і стрільців Легіону УСС (в тому числі і командант Франц Кікаль) потрапила в полон. Командування формуванням, в якому залишилось всього 450 чоловік, прийняв М.Тарнавський. Ним була проведена таємна нарада з старшинами УСС, на якій вирішено посилити легіон, необхідний в майбутньому для виборювання незалежності України.

Австрійське командування було незадоволене настроями старшин і стрільців в українському легіоні. Постійні виступи на захист прав українських стрільців і підтримка в проханні дозволити святкування проголошення Універсалу Української Центральної Ради⁶ призвели до відклику отамана (майора) Тарнавського і призначення його командантом 16 піхотного полку. Після переходу австро-німецької армії за р.Збруч для ведення бойових дій проти Червоної Армії, він став референтом по зв’язкам з українським населенням, а пізніше - помічником коменданта міста Жмеринки.

27 березня 1919 р. М.Тарнавський призначається комендантом табору солдат, які повернулись з полону. Табір знаходився в Дарниці під Києвом і налічував 14 тисяч чоловік. Наперекір вказівкам військової влади, він формує окремі загони полонених українців і відправляє їх в підрозділи Сіхових Стрільців, які формувались в Києві⁷.

З присвоєнням М.Тарнавському ступеня підполковника (раніше пройшов у Відні курси Генерального штабу), його призначили командиром чеського полку в Слободці біля Бірзулі, а коли ця військова частина була перекинута на італійський фронт - мазурського піхотного полку, створеного практично повністю з поляків і який він, почувши про капітуляцію Австрійської імперії, обійшовши Східну Галичину, вивів до Кракова. Тарнавський відправляється до Львова, де 1 листопада 1918 р. була проголошена Західно-Українська Народна Республіка (ЗУНР), але розпочалася українсько-польська війна. Львів вже знаходився в польських руках, тут підполковник був арештований і відправлений у табір військовополонених в Домб’ю.

За станом здоров’я, дякуючи заключенню лікарів, М.Тарнавський був відпущений і через Відень і Будапешт пробирається до Станіслава (тепер Івано-Франківськ). Після звернення до Державного Секретаріату Військових справ, в лютому 1919 р. він призначається командантом II Осадного корпусу УГА й отримує чин полковника.

23 травня польські війська зайняли Броди, Бугськ, Ходорів. На наступний день розпочався заколот польських

На фото: 1, 3, 4. Отаман (майор) М. Тарнавський, командант Легіону УСС, червень 1917 - січень 1918.

2. Член "Української Бойової Управи" (УБУ) (створена в серпні 1914 р. для організації українських частин в австро-угорській армії) проф. І.Боберський, М.Тарнавський і отаман Г.Коссака, командант 1-го куреня УСС.

5. М.Тарнавський і В.Старосольський (перший керівник довоєнної Львівської організації "Січові Стрільці", член УБУ УСС у Відні (1916 р.) в однострої четаря (лейтенанта) УСС.

6. Генерал - четар М.Тарнавський - командант УГА.

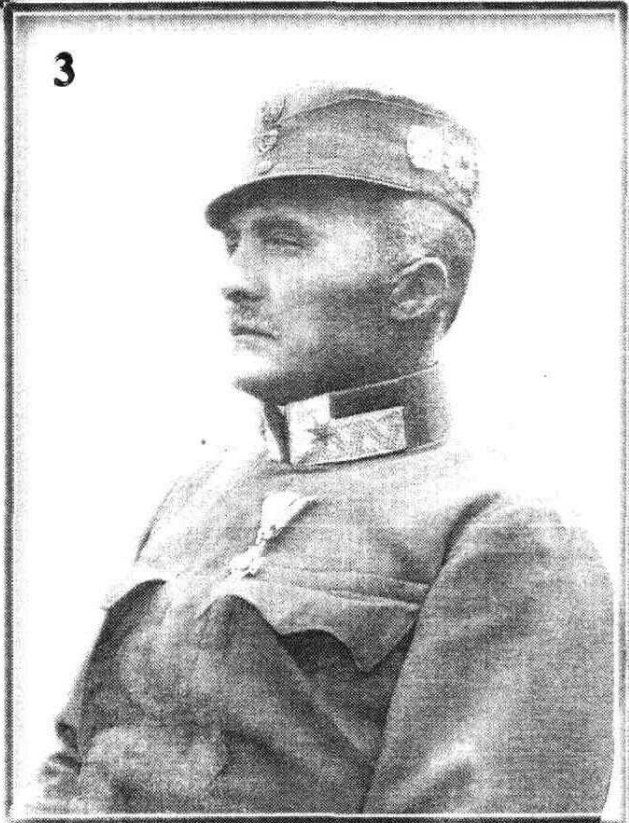
(фото 1-5 : фонди Бродівського краєзнавчого музею.

фото 6 - по книзі "УСС", Львів, 1935 (репр. вид. 1991 р.).

бойовиків в Станиславі. Для Галицької Армії, оточеної з усіх сторін, залишався єдиний шлях - на Поділля. Саме там 7 червня 1919 р. відбувся переможний бій за Ягольницю. В результаті вміло проведеної операції відкрився шлях на Чортків. Цим скористався Тарнавський, який кинув в ледь помітний пролом майже увесь свій корпус. Увечері 8 червня місто було звільнене. Під час Чортківської офензиви М.Тарнавський отримав ступінь генерала - четаря.

На початку липня диктатор ЗУНР Є.Петрушевич призначив генерала Тарнавського командуючим УГА. Він веде війська за річку Збруч на об'єднання з Дієвою Армією Української Народної Республіки (УНР), яка воює з Червоною Армією. УГА разом з армією УНР бере Київ, але в нього вступають добре озброєні частини армії генерала Денікіна. З того часу УГА попадає в так званий "чотирикутник смерті": боротьба з денікінцями, поляками, Червоною Армією, епідемія тифу відібрали життя десяткам тисяч бійців. Згідно документів тільки від тифу в УГА загинуло 13 тисяч чоловік. В строю залишалось всього 7 тисяч боекватних, але напівголодних і погано обмундированих стрільців.

28 жовтня 1919 р., під час параду у Вінниці, генерал Тарнавський доповів Є.Петрушевичу про катастрофічний стан армії. Сподіваючись на допомогу Антанти, керівники ЗУНР і УНР не зробили нічого для порятунку УГА. В зв'язку з цим М.Тарнавський поклав на себе відповідальність за долю армії і розпочав переговори з Денікіним, підписуючи угоду, згідно якої УГА приєднувалась до

уникнувши виклику в Москву, де більшовиками були розстріляні О.Микитка і більшість вищих старшин УГА), Тарнавський переховується в Києві, доки частини армії УНР і поляки не захопили столицю 16 липня 1920 р. М.Тарнавський виїхав за Збруч і в районі Рогатина був арештований поліцією і відправлений в табір військовополонених в Тухлі. Польський полон продовжувався 5 місяців. В кінці грудня 1920 р. він переїхав до родини в Золочів і оселився в селі Черниці.

Помер М.О.Тарнавський 29 червня 1938 р. З великою пошаною він був похований на Янівському меморіальному стрілецькому кладовищі у Львові.

Примітки.

- ¹ Звання в УГА, що відповідає генерал - майору.
- ² "Українська Галицька Армія" - військово формування ЗУНР, створене в листопаді 1918 р. для вигнання польських інтервентів за межі української етнічної території. Влітку 1919 р. УГА мала в своєму складі біля 100 тис. бійців, 160 гармат, 550 кулеметів, 20 аеропланів. По реорганізації УГА влилась в Армію УНР, залишаючись майже самостійним формуванням.
- ³ Відповідає званню старшого лейтенанта.
- ⁴ Відповідає званню капітана.
- ⁵ "Українські Січові Стрільці" - військово формування, створене на західно - українських землях на початку I Світової війни в складі австро - угорської армії. Ядро УСС склали активісти довоєнних товариств Галичини "Січ", "Сокіл" та "Пласт".
- ⁶ "Третій Універсал" - Маніфест Української Центральної Ради (УЦР) про утворення Української Народної Республіки, проголошений 7 жовтня 1917 р.
- ⁷ "Січові Стрільці" (СС, "Київські") - військово формування (курінь) на службі УЦР та уряду УНР, створене із УСС, що під час I Світової війни потрапили в російський полон і перебували на геронах України. З серпня 1918 р. - Корпус СС.
- ⁸ В лютому - квітні 1920 р. УГА під назвою "Червона Українська Галицька Армія" (ЧУГА) входила в склад Червоної Армії.

армії російського генерала. За таке рішення М.Тарнавського віддають під суд військового трибуналу, який визнав мотив такого рішення важливим, тільки понизив генерала на посаді: його призначили начальником штабу корпусу.

Пізніше, під час хвороби командуючого УГА генерала Микитки, М. Тарнавський знову стає командантом, але не надовго: по вимозі більшовиків (УГА в той час була союзницею Червоної Армії⁸) він звільняється з посади. Після короткочасного перебування в Балті (дивом

